

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypevs Theologiæ Thomisticæ

Continens Tractatus de attributis, de visione Beatifica, de scientia Dei, ac
de ejus voluntate, & Providentia

Gonet, Jean-Baptiste

Parisiis, 1669

Art. V. An Theologia sit certior aliis scientiis & habitibus naturalibus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77232](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77232)

Ut enim notat hic Caietanus, speculativum & practicum se habent ad scientiam ut sic, sicut visivum & auditivum ad sensum. Unde sicut sensus ut sic, primò dividitur in communem & proprium: proprius verò subdividitur in visum, auditum, &c. Ita scientia ut sic, dividitur primò in infinitam, id est habentem objectum infinitum, qualis est Theologia; & finitam, seu habentem objectum finitum, qualis est scientia purè naturalis; & hæc subdividitur in speculativam & practicam. Quamvis ergo speculativum & practicum sint differentie essentielles distinguentes scientias finitas, subindeque non possunt in illis adunari; non tamen sunt differentie essentielles scientiæ infinitæ, sed in illa adunari possunt, & eminenter formaliter contineri: quia, ut supra dicebamus, quæ sunt dispersa in inferioribus, ununtur in superioribus, & objectum infinitum, potest simul esse regula speculationis & praxis, cum sit simul prima veritas & ultimus finis.

Dices, Metaphysica etiam considerat Deum, & tamen est purè speculativa: Ergo hæc ratio nulla est.

Respondeo primò, Metaphysicam non respicere Deum, sub ratione Deitatis, sicut Theologiam, sed ut est ens abstrahens à materia intelligibili, nec illum considerare sub ratione ultimi finis, saltem formaliter & directè; cum non agat de mediis ad illum conducentibus, sicut Theologia.

Respondeo secundò, quod licet daretur Metaphysicam respicere Deum sub ratione Deitatis, in hoc tamen differret à Theologia, quòd prima illum respiciat, ut cognoscibilem ex creaturis, & lumine naturali intellectus creati: secunda verò eum attingat, sub lumine supernaturali fidei, quæ est eminenter formaliter speculativa & practica, ut constat ex supra dictis.

45. Obijcies secundò: si Theologia esset simul speculativa & practica, quilibet etiam ejus actus esset speculativus & practicus: Sed hoc est falsum: Ergo &c. Major videtur manifesta, nam in quolibet actu reperiri debet ratio formalis objecti & habitus. Minor verò probatur. Ista conclusio Theologica, *In divinis sunt quatuor relationes*, videtur esse merè speculativa; & hæc, *Peccatum mortale privat gratiâ & charitate, ac inducit reatum pœne æternæ*, merè practica: Ergo quilibet actus Theologiæ non est simul speculativus & practicus.

Respondent aliqui negando minorem: ad cuius probationem, negant subsumptum: imò, inquirunt, quælibet prædictarum conclusionum, est simul speculativa & practica: quia non debemus judicare, an aliquis actus sit speculativus, vel practicus, ex objecto materiali, sed ex ratione formali: quæcumque autem tractantur in Theologia, attinguntur sub lumine divinæ revelationis, & per se ordinantur ad Dei visionem, quæ simul est contemplatio primæ veritatis, & consecutio ultimi finis, ideoque simul includunt rationem practici & speculativi, quamvis secundum se, & secundum objectum materiale, appareant merè speculativa, vel merè practica. Hæc solutio probabilitate non caret.

Secundo tamen responderi potest, negando sequelam majoris, licet enim anima rationalis sit eminenter formaliter vegetativa & sensitiva, quilibet tamen ejus actus non est vegetativus & sensitivus: ita licet habitus Theologiæ sit emi-

nenter formaliter speculativus & practicus, non requiritur tamen, ut quilibet ejus actus utramque rationem habeat, quia quilibet actus non fertur ad omnia quæ pertinent ad habitum: unde licet quilibet actus debeat participare rationem formalem habitus, non est tamen necessarium, quod illam totaliter & adæquatè participet: licet enim illa sit formaliter indivisibilis, virtualiter tamen divisibilis est, & uni actui inadæquatè convenire potest.

ARTICVLVS V.

B *An Theologia sit certior alijs scientijs & habitibus naturalibus?*

§. I.

Tria præmittuntur ad resolutionem quæstionis necessaria.

Notandum primò: quod sicut duplex est veritas, una objectiva, quæ est in rebus ipsis; & alia formalis, quæ residet in intellectu cognoscente, ut docetur in Metaphysica, ita & duplex certitudo: una objectiva, quæ est firma & invariabilis objecti determinatio; alia formalis, seu subjectiva, quæ est firma adhesio intellectus ad verum. Et hæc adhuc est duplex: una impropria, quæ oritur ex sola motione & imperio voluntatis, determinantis intellectum ad assentiendum alicui objecto, ut contingit in Hæreticis, qui non credunt ex motivo divinæ revelationis, sed ex eo quod judicant unum articulum fidei esse credibilem, non verò alium; & hæc magis dicenda est pertinacia quam certitudo: altera propria, quæ oritur ex efficacia mediij, vel rationis determinantis intellectum ad assentiendum veritati, & de hac solum procedit quæstio.

Notandum secundò: aliquam scientiam, vel habitum, posse dici duobus modis aliò certior: Primò quoad se, quia scilicet ex se & ex sua natura, firmiores habet causas suæ certitudinis. Secundò quoad nos, quando scilicet ejus certitudo est magis connaturalis, & proportionata nostro intellectui, magisque illum satiat & quietat, quod contingit, quando certitudo est conjuncta cum claritate & evidentia.

Notandum tertio: aliud esse quod aliquis habitus vel scientia sit certior quoad nos, & aliud quod sit certior quoad nos. Ad primum enim sufficit, quod talis habitus vel scientia, ut recepta in nostro intellectu, & quatenus illum informat, majorem ei tribuat certitudinem, & adhesionem ad verum: ad secundum verò requiritur insuper quod talis certitudo sit magis connaturalis, & proportionata intellectui nostro, magis illum satiet & quietet; magisque ab illo motus hesitationis & dubitationis excludat. Quæ distinctio diligenter annotanda est, ex ejus enim inadvertentia frequens contingit apud aliquos recentiores hallucinatio, & æquivocatio in hac materia.

§. II.

Triplex conclusio statuitur.

Dico primò: Theologiam esse certiorē quoad se, quilibet scientiâ, & habitu naturali, non solum certitudine objectivâ, sed etiam subjectivâ. Ita D. Thomas hic art. 5. &

46.

C

D

E

47.

omnes ejus Discipuli, contra aliquos recentiores.

Prima pars conclusionis est evidens. Illa enim scientia est certior certitudine objectivâ, quae versatur circa objectum magis certum, magisque immutabile, & necessarium: Sed Deus, qui est objectum Theologiae, majorem habet certitudinem, & immutabilitatem, ac necessitatem essendi, quam omnia alia entia creata, quae sunt objecta aliarum scientiarum; ut enim dicitur Jacobi 1. *Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio*: Ergo Theologia certior est, certitudine objectivâ, omnibus aliis scientiis & habitibus ordinis naturalis.

48. Secunda vero pars, in qua major est difficultas, probatur: certitudo formalis, seu subjectiva, oritur ex efficaciâ, & infallibilitate medij determinantis intellectum ad assentiendum veritati, ut declaravimus in primo notabili: Sed medium cui Theologia innititur, & quod utitur ad probandas veritates quae in ea demonstrantur, est magis certum, magisque infallibile, & immutabile, quam media ex quibus scientiae naturales procedunt ad probandas suas conclusiones: illae enim utuntur mediis & principiis purè naturalibus, Theologia vero principiis revelatis, & fide divinâ creditis, quae majorem habent certitudinem & infallibilitatem, quam principia lumine purè naturali cognita: ut docent Theologi 2. 2. quæst. 4. art. 8. & colligitur ex illis verbis Christi Lucae 21. *Caelum & terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt*. Quorum verborum sensus est (ut exponunt Sancti Patres) veritates totius naturae potius defuturas, quam verborum Christi. Unde Augustinus: *Facilius dubitarem vivere me, quam esse vera quae audivi*.

Lib. 7.
Confes.
cap. 10.

49. Confirmatur primò: ille habitus dicitur certior quoad se, qui habet majores & firmiores causas suae certitudinis & infallibilitatis: At fides, & consequenter Theologia, quae illi innititur, majores & firmiores habet causas suae certitudinis, & infallibilitatis, quam scientiae naturales: Ergo est certior quoad se. Major constat ex primo notabili, Minor verò probatur. Assensus primorum principiorum, & veritatum naturalium, est à natura nos movente ad illum: assensus autem fidei est à motione, & impulsu Spiritus Sancti, excitantis piam affectionem ad credendum, ut docetur in tractatu de fide: Sed Spiritus Sanctus movens nos ad credendum, est causa firmior, & infallibilior, quam natura movens nos ad assensum primorum principiorum & veritatum naturalium: Ergo &c.

Confirmatur secundò: magis repugnat quod Deus erret vel mentiatu r immediate per seipsum, quam per causam secundam: At si in assensu fidei vel Theologiae posset esse error, vel falsitas, Deus immediate per seipsum erraret, aut mentiretur, cum fides nitatur divinæ veritati, & infallibilitati ac evidentiae cognitionis divinae, unde Richardus à Sancto Victore, *Domine si error est quod credimus, à te decepti sumus*. Si autem esset error in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium, Deus erraret solum mediante causâ secundâ, quam ut author luminis naturalis moveret ad assentiendum illis principiis & veritatibus revelatis: Ergo magis repugnat repetiri errorem in assensu fidei, vel Theologiae, quam in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium.

Confirmatur tertio: certitudo supernaturalis

A superat & transcendit certitudinem totius naturae: Sed certitudo fidei, & Theologiae, quae illi innititur, supernaturalis est; certitudo verò scientiarum naturalium, est purè naturalis, & sistit intra limites naturae: Ergo certitudo fidei superat certitudinem scientiarum naturalium.

Dico secundò, Theologiam non solum secundum se, vel prout est in Deo, & Beatis, sed etiam prout est in nobis viatoribus, & prout informat intellectum humanum, instructum habitû fidei, certio rem esse quilibet scientiâ, & habitû ordinis naturalis.

Hac conclusio sequitur evidenter ex præcedenti, nam Theologia, etiam prout est in nobis, procedit ex principiis cognitis lumine supernaturali fidei: At certitudo fidei, cum innitatur causâ omnino infallibili, scilicet revelationi divinæ, & motioni Spiritus Sancti, excedit omnem certitudinem ordinis naturalis: Ergo Theologia, etiam ut est in nobis viatoribus, certior est quilibet scientiâ, & habitu ordinis naturalis.

C Confirmatur: repugnat causam formalem informare subjectum, & non tribuere ei suum effectum formalem; siquidem effectus formalis non est aliud, quam causa formalis, ut communicata subjecto: Sed assensus fidei & Theologiae, cum nitatur divinæ revelationi formali, aut virtuali, firmior est & certior quolibet assensu naturali, ut jam ostendimus: Ergo etiam prout est in nobis, & prout informat intellectum nostrum, majorem illi communicat firmitatem & certitudinem.

Dico tertio: Theologiam esse minùs certam, quoad nos, scientiis naturalibus, & habitu primorum principiorum. Est contra quosdam recentiores, est tamen D. Thomae locis statim citandis, Capreoli in 3. dist. 25. art. 1. conclusione 3. & art. 3. ad 2. contra 3. Et Caietani hic & 2. 2. quæst. 4. art. 8.

Probatur primò ex D. Thoma hic art. 5. ad 1. ubi cum sibi proposuisset hoc argumentum, *Certitudo pertinet ad dignitatem scientiae: sed aliae scientiae de quibus dubitari non potest, videntur esse certiores sacrâ doctrinâ, cujus principia (scilicet articuli fidei) dubitationem recipiunt: ergo aliae scientiae videntur istâ digniores*. Respondet. *Ad primum dicendum quod nihil prohibet id quod est certius secundum naturam, esse quoad nos minùs certum, propter debilitatem intellectus nostri*. Et 2. 2. quæst. 4. art. 8. quærit an fides sit certior habitû primorum principiorum, sapientiâ, & scientiâ: & concludit his verbis. *Dicendum est quod certitudo potest considerari dupliciter. Uno modo ex causa certitudinis, & sic dicitur esse certius illud quod habet certio rem causam: & hoc modo fides est certior tribus prædictis, quia fides innititur veritati divinæ, tria verò prædicta innituntur rationi humanae. Alio modo potest considerari certitudo ex parte subjecti, & sic dicitur esse certius quod plenius consequitur intellectus hominis. Et per hunc modum, quia ea quae sunt fidei, sunt supra intellectum hominis, non autem quae subsunt tribus prædictis, ideo ex hac parte fides est minùs certa. Sed quia unumquodque judicatur, simpliciter quidem secundum causam suam; secundum autem dispositionem, quae ex parte subjecti est, iudicatur secundum quid, inde est quod fides est simpliciter certior, sed aliae sunt certiora secundum quid, scilicet quoad nos.* Quibus verbis clarissimè docet, habitum fidei

E

50.

51.

(idem dicendum est de Theologia quae illi innitur) esse quidem certiorum secundum se habitibus scientiae, sapientiae, & primorum principiorum, quia habet causas certiores, & innitur veritati divinae, cum alij habitus innitantur rationi humanae: esse tamen minus certum quoad nos, & ex parte subiecti; quia cum ea quae sunt fidei, sint supra intellectum hominis, nec sint clara & evidenter, sicut ea quae sciuntur, intellectus humanus, non ita, plene illa consequitur. Unde cum sibi primo loco objecisset, quod fides, cum non excludat omnem dubitationis motum, non videtur esse certior scientiae, & sapientiae, quae non habent dubitationem, circa ea quorum sunt. Respondet *quod illa dubitatio non est ex parte cause fidei, sed quoad nos: in quantum non plene assequimur per intellectum ea quae sunt fidei.*

52. Nec valet responsio quorundam recentiorum, qui dicunt, quod quando D. Thomas docet, fidem minus esse certam scientiam, sapientiam, & habitum primorum principiorum quoad nos, & ex parte subiecti, loquitur de subiecto nudè sumpto, seu de intellectu humano, non utente habitu fidei, non autem de subiecto, tali habitu informato, & de intellectu habitu fidei utente. Haec enim interpretatio evidenter repugnat textui: nam D. Thomas in illo articulo, non comparat habitum scientiae, sapientiae, & primorum principiorum, cum intellectu nudè sumpto (esset enim absurda haec comparatio) sed cum ipso habitu fidei; & docet, quod licet fides sit certior simpliciter, & quoad se, illis habitibus, est tamen minus certa secundum quid, sive quoad nos, & ex parte subiecti: Ergo sicut quando dicit, quod fides est certior quoad se praedictis habitibus, loquitur de fide, ut informantem intellectum humanum, non verò de ipso intellectu humano nudè sumpto, & secundum se considerato: ita & quando addit, illam secundum quid, & quoad nos esse minus certam illis habitibus, loquitur etiam de fide ipsa, & de intellectu, ut illa utente, & ut ea informato.

53. Probatur secundo conclusio: certitudo illa dicitur major quoad nos, quae est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, & quae magis illum satiat, & quietat, ut diximus in secundo notabili: At certitudo scientiarum naturalium, & habitus primorum principiorum, cum sit conjuncta cum evidenter & claritate, est magis connaturalis, & proportionata intellectui humano, magisque illum satiat & quietat, quam certitudo fidei & Theologiae, quae est conjuncta cum obscuritate & inevidenter; ex quo provenit quod fides indigeat pia motione voluntatis, applicantis intellectum ad assentiendum veritatibus revelatis, & patitur motus quosdam dubitationis indeliberatos, non autem scientiae naturales, & multo minus, habitus primorum principiorum: Ergo fides & Theologia sunt minus certae quoad nos, scientiis naturalibus, & habitum primorum principiorum.

§. III.

Solvuntur objectiones.

54. **O**bjicies primò contra primam conclusionem: cognitio quae habetur sine discursu, est certior discursiva: cum prima sit certa ex se, & ex connexionem terminorum, alia verò ab alio, & per participationem principiorum: sed co-

A gnitio primorum principiorum, habetur sine discursu, assensus verò Theologicus per discursum: Ergo cognitio primorum principiorum est certior assensu Theologico.

Confirmatur: quando intellectus operatur per modum naturae, firmius & immobilius operatur, quam dum agit per modum liberi: Sed in assensu primorum principiorum, & veritatum naturalium, se habet per modum naturae, & ad illum necessitatur (saltem quoad specificationem) è contra verò in assensu fidei, vel Theologiae, liberè operatur: cum talis assensus supponat determinationem, & piam motionem voluntatis, quae est potentia libera, & defectibilis: Ergo intellectus in assensu primorum principiorum firmius & immobilius operatur, quam in assensu fidei, vel Theologiae.

B Ad objectionem respondeo, distinguendo Majorem: cognitio quae habetur sine discursu, certior est discursiva, si sit ejusdem ordinis, concedo: si sit ordinis inferioris, nego. Cognitio autem primorum principiorum, cum sit purè naturalis, est inferioris ordinis ad cognitionem & certitudinem fidei, quae pertinet ad ordinem supernaturalem.

C Ad confirmationem similiter distinguo Majorem: quando intellectus operatur per modum naturae, firmius operatur, &c. in rebus ejusdem ordinis, concedo: diversi ordinis, nego. Constat enim quod Deus operans liberè, firmius agit quolibet agente naturali & necessario. Item Spiritus Sanctus movens & applicans hominem ad actus supernaturales, per auxilium gratiae, firmius operatur, quam natura impellens nos ad assentiendum primis principiis: unde quamvis assensus fidei supponat determinationem, & piam motionem voluntatis, quae libera est, & defectibilis; quia tamen talis motio & applicatio, est à Spiritu Sancto movente & applicante voluntatem, per auxilium gratiae, & aperiente cor hominis, ut credat veritatibus revelatis, ut dicitur Actuum 16. de Lydia purpuraria, *cujus Dominus aperuit cor, intendere his quae dicebantur à Paulo*: assensus fidei certior & firmior est, assensu primorum principiorum.

D Objicies secundo: assensus qui non excludit omnem motum dubitationis minus est certus, quam ille qui eum excludit: sicut illa columna quae nullò modo potest moveri, vel concipi, firmior est alià, quae aliquem patitur motum, vel impulsu: Sed assensus fidei, vel Theologiae, non excludit omnem dubitationis motum, bene tamen assensus primorum principiorum, de quorum certitudine nemo dubitat: Ergo assensus fidei, vel Theologiae, minus est certus, quam assensus primorum principiorum, vel scientiarum naturalium.

E Respondeo distinguendo Majorem: assensus non excludens omnem motum dubitationis, est minus certus &c. si illa dubitatio proveniat ex motivo, & ratione formali objecti, concedo. Si proveniat solum ex debilitate intellectus cognoscentis, nego. Motus autem dubitationis, qui sunt in fidei, aut Theologo, non procedunt ex motivo, seu ratione formali fidei, aut Theologiae; sed ex debilitate intellectus humani, qui non potest perfecte quiescere, nisi in objecto viso, & clarè cognito. Unde ex eo quod fides & Theologia, motus quosdam dubitationis indeliberatos patiantur, solum inferri potest, illos habitus non esse certiores quoad nos, scientiis naturalibus,

naturalibus, & habitu primorū principiorum.

56. Objicies tertio: propositio disjunctiva, composita ex duabus categoricis contradictoriis, certior est quālibet categoricā; prima enim se habet per modum totius, altera verò per modum partis; unde sicut omne totum est majus sua parte, ita & prima propositio certior est secundā. Sed ista propositio, *Deus est trinus, vel non est trinus*, quæ reducitur ad illud primum principium, *quodlibet est, vel non est*, est disjunctiva, composita ex ista, *Deus est trinus*, quæ pertinet ad fidem: Ergo assensus primorum principiorum, certior est assensu fidei, & Theologia.

Respondeo distinguendo Majorem: assensus propositionis disjunctivæ, certior est categoricā, ex qua componitur, quantum ad certitudinem, quam ista habet ex vi disjunctionis, & contradictionis, concedo. Quantum ad certitudinem, quam habet ex alio capite, ex motivo scilicet divinæ revelationis, nego.

Explicatur breviter. In ista propositione categoricā, *Deus est trinus*, quæ componit aliam disjunctivam, duplex certitudo considerari potest; una quam habet ex vi disjunctionis, & oppositionis contradictoriæ, & ex illo generali principio, *quodlibet est, vel non est*, in quo talis oppositio fundatur: altera quam recipit ex lumine fidei, & divinæ revelationis, testificantis in Deo tres esse personas. Dicimus ergo, quod si attendatur solum prima certitudo, quæ est purè naturalis, propositio disjunctiva, est aliquo modo certior istā categoricā, *Deus est trinus*: non autem si consideretur secunda certitudo, quæ supernaturalis est, & orta ex lumine fidei, & divinæ revelationis.

57. Objicies quarto: causa & ratio assentiendi alicui conclusioni, est certior illā: Sed principia naturalia sæpè sunt causæ & rationes assentiendi conclusionibus Theologicis, ut patet in demonstratione Theologica, in qua una præmissa est de fide, & altera principium lumine naturali notum: Ergo conclusio Theologica non est certior quocumque principio & veritate naturali.

Propter hoc argumentum quidam existimant, quod quamvis conclusio Theologica, deducta ex duplici præmissa de fide, sit certior quocumque principio naturali, non tamen quando deducitur ex una præmissa naturali: oppositum tamen est verius, unde ad argumentum respondeo distinguendo Majorem: causa & ratio adæquata, concedo Majorem: inadæquata solum, nego Majorem, & eadem distinctione applicata Minori, nego consequentiam: patet enim in generatione muli, v. g. causam inadæquatam & partialem, esse minus perfectam suo effectū; quamvis adæquata sit perfectior; præmissa autem naturalis, est tantum causa inadæquata ad summum, respectu conclusionis: causa verò adæquata ipsius, est utraque præmissa simul sumpta, quæ sic est perfectior conclusione, cum sola præmissa de fide eam excedat.

58. Instabis: secundum commune axioma, conclusio in syllogismo sequitur debiliorem partem: Ergo dummodo una ex præmissis non sit certior quacunque alia veritate naturali, etiam conclusio non erit certior. Nec valet si dicas, præmissam naturalem ex subiectione & connexionem cum præmissa de fide, elevari aliquo modo ad ordinem supernaturalem, & recipere quandam

Tom. I.

A certitudinem ordinis supernaturalis: tum quia hæc supernaturalis certitudo videtur inintelligibilis, & gratis omnino conficta; tum etiam, quia si hoc ita esset, eadem ratione dici posset, quod præmissa opinativa, ex conjunctione cum præmissa de fide, reciperet etiam aliquam certitudinem supernaturalem, & quod præmissa per discursum cognita, ex unione ad habitum primorum principiorum, posset producere perfectiorem assensum conclusionis, quam scientificum, quod falsissimum est.

B Huic instantia responderi posset primo, illud commune dictum tunc solum habere locum, quando præmissæ sunt ejusdem ordinis, & ex aquo influunt in conclusionem: in demonstratione autem Theologica, sola præmissa de fide, est per se causa conclusionis, & in eam solam conclusio ultimò resoluitur, præmissa verò naturalis, est solum conditio applicativa & explicativa principij supernaturalis, propter defectum nostri intellectus requisita.

C Respondeo tamen secundo, solutionem datam inter arguendum esse optimam, & non gratis confictam, sicut non gratis fingitur quod imaginatio in homine, ex conjunctione cum intellectu, participat aliquam perfectionem (discursum scilicet imperfectum circa singularia) quæ tamen perfectio ipsi non convenit ex sua specie, nec eam habet in brutis. Idem dicimus in proposito, præmissa enim naturalis, ex hoc quod conjungitur cum præmissa de fide, & ipsi subicitur ad inferendam conclusionem Theologicam, aliquo modo ad ordinem supernaturalem elevatur, & recipit majorem aliquam certitudinem, quam haberet secundum se; non quidem per sui mutationem intrinsecam & essentialem, sed extrinsecam & accidentalem, ac ex subordinatione ad præmissam de fide, in quantum tunc a fide & a Theologia judicatur, corrigitur, & approbatur: experimur enim nos certius assentiri veritatibus naturalibus a nobis cognitis per demonstrationem, quando videmus eas a præcipuis Doctoribus defendi & approbari, quod a fortiori verum est, quando scimus eas esse a Deo confirmatas & approbatas.

D Ad impugnationem hujus solutionis, respondent Navaretta, & Ioannes a S. Thoma, negando paritatem; quia scilicet propositio naturalis opinativa, cum ex se sit intrinsecè fallibilis & dubia, nec ullam in suo ordine habeat certitudinem, non potest ex sola conjunctione cum præmissa de fide, recipere certitudinem supernaturalem; nec enim per hoc quod sic assumitur, judicatur & approbatur a fide, vel a Theologia, ut certa, sed tantum ut probabilis; aliàs enim tale iudicium esset falsum, quod est impossibile: unde ex tali approbatione, non potest recipere nisi majorem probabilitatem, quam haberet secundum se præcisè, quod libenter concedimus.

E Objicies ultimò contra ultimam conclusionem: intellectus firmius adhæret veritatibus Theologicis, per assensus Theologicos, quam per alios assensus, aliis veritatibus: Ergo Theologia est certior, etiam quoad nos, omni alia cognitione naturali.

Respondeo concessio Antecedenti, negando consequentiam: nam ad majorem certitudinem quoad nos, non sufficit major, & firmior adhesio ad objectum; sed requiritur quod illa sit magis connaturalis, & proportionata intellectui nostro, magis illum satiet & quietet; magisque

59. y

C

ab eo excludat motus anxietatis & dubitationis: quod non habet locum in nostra Theologia, ob defectum claritatis, & evidentiae, quâ caret in hoc statu via. Unde in patria, in qua erit conjuncta cum scientia beata, cui subalternatur, & ratione hujus conjunctionis, habebit non solum certitudinem, sed etiam evidentiam suorum principiorum, erit certior omni cognitione naturali, non solum secundum se, sed etiam quoad nos.

ARTICVLVS VI.

An Theologia sit habitus, non solum extrinsecè & objectivè, sed etiam intrinsecè & entitativè supernaturalis?

§. I.

Premittenda ad resolutionem questionis?

Notandum primò: scientiam esse quandam habitum per demonstrationem acquisitum, seu quandam qualitatem, in intellectu residentem, & permanentem, quâ inclinatur ad rectè, faciliter, constanter, & delectabiliter discurrendum circa aliquod objectum, & cui deserviunt species intelligibiles, diversa objecta representantes: unde cum Theologia sit scientia, est habitus quidam, per demonstrationem Theologicam acquisitus, quò intellectus inclinatur ad rectè, suaviter, ac delectabiliter discurrendum de Deo, & rebus divinis, & ad deducendas conclusiones certas & infallibiles, ex principiis revelatis, & fide divinâ creditis. Quærimus ergo, an talis habitus sit intrinsecè & entitativè supernaturalis, aut extrinsecè tantum & objectivè, sive, ut alij loquuntur, radicaliter & præsuppositivè? Pro cuius resolutione.

Notandum secundò: de supernaturalitate alicujus effectus, non esse judicandum ex causa remota & mediata, sed ex proxima & immediata: unde si ista sit purè naturalis, effectus etiam erit in entitate naturalis, nec excedet ordinem & limites naturæ. Ratio est, quia virtus causæ remotæ & radicalis, modificatur, determinatur, & veluti deprimitur per influxum & operationem proximæ & immediatæ: ut constat in influxu solis, & aliorum corporum cælestium, qui modificatur & determinatur à causis proximis & inferioribus. Et hoc præcipuè habet locum in scientiis, in quibus, ut communiter dicitur, conclusio sequitur debiliorem partem, & magis sapit naturam & condiciones principij proximi, quam remoti. Unde videmus ex assensu primorum principiorum, & aliâ præmissâ, non generari habitum primorum principiorum, sed alium inferioris ordinis, nempe scientiam, vel opinionem; & licet Major sit scientifica, si tamen Minor sit opinativa, non causatur scientia, sed opinio.

Notandum tertio: principia Theologiæ (scilicet articulos fidei, ex quibus conclusiones Theologiæ deducuntur) duobus modis posse considerari: primò quatenus sunt in se absolutè vera, & prout dicunt ordinem ad primam veritatem revelantem; secundò quatenus dicunt ordinem ad conclusiones, quæ ex illis inferri possunt, mediante discursu; & quatenus eas virtualiter continent, vel in illis virtualiter continentur. Primò modo talia principia sunt formaliter revela-

ta, & pertinent ad habitum fidei: secundò modo spectant ad Theologiam, inferentem conclusiones ex illis principiis, vel conclusiones jam deductas in illa resolutentem, nec sunt formaliter, sed virtualiter tantum revelata, aut revelantia ipsas conclusiones.

§. II.

Resolutio difficultatis propositæ.

Deo igitur: licet habitus Theologiæ, sit extrinsecè & objectivè; vel radicaliter & originativè supernaturalis, quia versatur circa objectum supernaturale, & dependet ab habitu fidei, in quo tanquam in semine, vel radice continetur; intrinsecè tamen & secundum suam entitatem, naturalis est. Ita communiter sentiunt nostri Thomistæ, Navarretæ, Ioannes à S. Thoma, Philippus à S. Trinitate, & alij qui de hac materia scripserunt: quamvis aliqui recentiores, in manuscriptis oppositum doceant, & existiment Theologiam esse habitum entitativè supernaturalem.

Probatur primò conclusio ratione quâ communiter utuntur nostri Thomistæ. Nullus habitus entitativè & intrinsecè supernaturalis, actibus nostris acquiritur: Sed Theologia acquiritur nostris actibus: Ergo non est habitus entitativè & intrinsecè supernaturalis. Minor expressè docetur à D. Thoma, tum in Prologo sent. quæst. unicâ art. 3. quæstionc. 3. vbi hæc scribit: *Sicut habitus primorum principiorum habetur à natura, sed acquiritur habitus conclusionum ex primis principiis deductarum: ita etiam in hac doctrina, non acquiritur habitus fidei, qui est quasi habitus principiorum, sed acquiritur habitus eorum que ex eis deducuntur.* Tum etiam hic art. 6. ad 3. & 2. 2. quæst. 54. art. 1. ad 2. ubi adducens discrimen inter sapientiam, quæ est donum Spiritus Sancti, & nostram Theologiam, asserit illud in eo consistere, quòd illa habetur per infusionem, ista verò per studium humanum acquiritur. *Sapientia (inquit) que ponitur donum Spiritus Sancti, differt ab ea que ponitur virtus intellectualis acquisita: nam, hæc acquiritur studio humano, illa autem est desursum descendens, ut dicitur Jacobi 3.* Id etiam experientiâ constat, cum modus connaturalis acquirendi habitum Theologiæ, non sit eum expectare ab infusione Spiritus Sancti, sicut expectari debent prophetia, gratia miraculorum, & alia gratiæ gratis datæ, quæ non omnibus fidelibus conceduntur: unde videmus eos solum qui vacant speculationibus, lectionibus librorum, & aliis literarum exercitiis, talem habitum acquirere, non verò eos qui otio indulgent, & hujusmodi studia & exercitia negligunt. Major verò, in qua videtur consistere difficultas, suaderi potest, tum quia omne ens supernaturale per se petit causas supernaturales, & excedentes nostram acquisitionem; tum etiam, quia nullus est assignabilis alius habitus supernaturalis, qui per nostros actus acquiritur.

Nec valet si dicas, nostram Theologiam, etsi sit entitativè supernaturalis, posse tamen actibus nostris acquiri, non verò alios habitus supernaturales, quia illa supponit fidem, à qua potest causari tanquam ab habitu primorum principiorum. Non valet, inquam, si enim ex hoc quod Theologia præsupponat fidem, posset inferri quod ipsa, etsi entitativè supernaturalis, tamen